

ZARDO'ZLIK SAN'ATI VA TIKUV BUYUMLARINI ZARDO'ZLIK USULI BILAN BEZASH

Abduhalilova Zarina

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Texnologik ta'lim yo'nalishi TXT BU 24

Ilmiy rahbar: Tursunova Shaxzoda

Annotatsiya: *Zardo'zlik san'ati o'zbek xalq hunarmandchiligining eng qadimiy va nafis turlaridan biridir. Ushbu maqolada zardo'zlik san'ati, uning tarixiy ildizlari, ishlatiladigan texnika va naqshlar, shuningdek, tikuv buyumlarini zardo'zlik usuli bilan bezash usullari haqida ma'lumot berilgan. Maqolada zardo'zlik san'ati mahsulotlarining badiiy va ma'naviy ahamiyati ham yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Zardo'zlik san'ati, naqsh, tikuv buyumi, milliy kiyim, amaliy san'at, bezak, hunarmandchilik, oltin ip, kumush ip.*

Zardo'zlik san'ati o'zbek xalq hunarmandchiligining eng qadimiy va nafis turlaridan biri hisoblanadi. Bu san'at asrlar davomida shakllanib, avloddan-avlodga meros bo'lib o'tgan. Zardo'zlik orqali hunarmandlar nafaqat amaliy buyumlar yaratgan, balki ularni badiiy va estetik jihatdan bezash orqali o'zining ijodiy tafakkurini, estetik didini va milliy ma'naviy qadriyatlarini namoyon qilgan.

Zardo'zlik san'ati keng ko'lamda qo'llaniladi. U nafaqat milliy kiyim-kechak va tantanali liboslarni bezashda, balki uy-ro'zg'or buyumlari — yostiq, so'zana, ko'rpa, marosimlik gilam va boshqa dekorativ buyumlarni bezashda ham muhim rol o'ynaydi. Har bir naqsh, har bir tikuv hunarmandning sabr-toqati, tajribasi va badiiy didini aks ettiradi, shu bilan birga milliy merosning qadriyatlarini saqlashga xizmat qiladi.

Shu sababli zardo'zlik nafaqat amaliy hunarmandchilik, balki milliy madaniyat va estetik tafakkurning boy ifodasi sifatida katta ahamiyatga ega. Ushbu san'atni o'rganish va rivojlantirish orqali nafaqat hunarmandchilik sohasini, balki milliy madaniyat va ma'naviy qadriyatlarni asrab-avaylash mumkin.

- Zardo'zlik san'atining tavsifi

Zardo'zlik san'ati o'zbek xalq hunarmandchiligining eng qadimiy va nafis turlaridan biri bo'lib, u nafaqat amaliy, balki badiiy qiymatga ham ega. Ushbu san'at turi matolar yuzasiga oltin, kumush yoki rangli iplar yordamida naqsh va bezaklar chizish orqali amalga oshiriladi. Zardo'zlik orqali yaratilgan buyumlar o'zining yorqinligi, nafisligi va murakkabligi bilan ajralib turadi. Zardo'zlik san'ati asosan milliy kiyimlar, tantanali

liboslar, bayramona kiyim va uy-ro‘zg‘or buyumlarini bezashda qo‘llaniladi. Masalan, kelin-ko‘ylak yoki chapanlarda zardo‘zlik naqshlari ularning bayramona ko‘rinishini oshiradi, tantanali liboslarga esa yanada nafis va badiiy ko‘rinish beradi. Shu bilan birga, uy-ro‘zg‘or buyumlari — yostiqlar, so‘zanalar, gilamlar va ko‘rpalarga qilingan zardo‘zlik bezaklari uy muhitini chiroyli va estetik qiladi.

Zardo‘zlik mahsulotlarida ko‘pincha ramziy ma‘no mavjud bo‘ladi. Masalan, gullar va geometrik naqshlar oilaviy farovonlik, himoya, tinchlik va baxt ramzi sifatida ishlatiladi. Qush shaklidagi naqshlar esa erkinlik, poklik va tabiiy go‘zallikni ifodalaydi. Shuning uchun har bir naqsh hunarmandning shaxsiy ijodiy uslubi, sabr-toqati va estetik didi bilan yaratiladi.

Shuningdek, zardo‘zlik san‘ati hududiy an‘analarga ham bog‘liq. O‘zbekistonning turli viloyatlarida naqshlar va ranglar o‘ziga xos uslubda ishlanadi. Misol uchun, Buxoro zardo‘zligi nozik va murakkab naqshlari bilan mashhur bo‘lsa, Farg‘ona vodiysi zardo‘zligi ko‘proq rang-barang va geometrik shakllarga boy bo‘ladi. Shu jihatdan zardo‘zlik san‘ati milliy madaniyatni aks ettiruvchi eng muhim vositalardan biridir.

- Tikuv buyumlarini zardo‘zlik usuli bilan bezash

Zardo‘zlik usuli orqali yaratilgan buyumlar nafaqat chiroyli, balki amaliy va nafis san‘at namunasi sifatida qadrlanadi. Ushbu san‘at quyidagi buyumlarda keng qo‘llaniladi: Milliy kiyimlar – kelin-ko‘ylak, chapan, kaftan, kamzul va boshqa milliy liboslar zardo‘zlik usuli bilan bezatiladi. Ushbu kiyimlar nafaqat kundalik hayotda, balki turli bayramlar va tantanali marosimlarda ham ishlatiladi. Zardo‘zlik naqshlari kiyimlarni yanada boy, nafis va jozibali qiladi.

Uy-ro‘zg‘or buyumlari – yostiq, so‘zana, ko‘rpa, marosimlik gilamlar va boshqa uy buyumlari zardo‘zlik bilan bezatiladi. Zardo‘zlik naqshlari uy muhitini nafaqat chiroyli, balki badiiy jihatdan boy qiladi. Shu bilan birga, ramziy naqshlar oilaviy farovonlik va tinchlik ramzi sifatida qadrlanadi.

Bayramona va tantanali buyumlar – ushbu buyumlar uchun zardo‘zlik usuli ayniqsa muhim hisoblanadi. Marosimlik kiyimlar va dekorativ buyumlar orqali hunarmandlar bayramona ruhni ifodalaydi va mahsulotlarga yanada joziba beradi.

- Zardo‘zlik texnikasida qo‘llaniladigan asosiy usullar

Zardo‘zlik san‘atida har bir tikuv va naqshning o‘ziga xos texnikasi mavjud. Asosiy usullar quyidagilardan iborat:

Oltin va kumush ip bilan tikish – matoga nozik va qimmatbaho iplar yordamida murakkab naqshlar chiziladi. Ushbu usul ko‘proq tantanali liboslar va bayramona kiyimlarda qo‘llaniladi.

Rangli iplar bilan naqsh tikish – turli rangdagi iplar yordamida gullar, geometrik naqshlar va boshqa dekorativ elementlar hosil qilinadi. Ranglarning uyg'unligi va naqshlarning tartibli joylashuvi mahsulotni yanada nafis va badiiy qiladi.

Ramziy naqshlar – qushlar, tabiat manzaralari, geometrik shakllar va boshqa ramziy elementlar orqali mahsulotlarga ma'no va badiiy ifoda beriladi. Har bir ramz hunarmandning shaxsiy estetik didi, tajribasi va hududiy an'analarga sadoqati bilan yaratiladi. Zardo'zlik san'atida naqshlar murakkabligi, iplarning sifatiga e'tibor, ranglar uyg'unligi va tikuv uslubi mahsulotning nafisligi va qiymatini belgilaydi. Har bir zardo'zlik buyumi takrorlanmas va noyob bo'lib, hunarmandning ijodiy mahorati va milliy an'analarga sadoqatini aks ettiradi.

- Zardo'zlikning ahamiyati

Zardo'zlik nafaqat milliy kiyim-kechak va uy-ro'zg'or buyumlarini bezash, balki xalqning estetik didi, ma'naviy qadriyatlari va tarixiy merosini saqlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bu san'at turi orqali hunarmandlar o'z ijodini namoyon qiladi, yosh avlodni milliy madaniyat va hunarmandchilikka qiziqtiradi.

Shu sababli zardo'zlik san'atini o'rganish, rivojlantirish va amaliyotda qo'llash milliy merosni asrab-avaylash va madaniyatni boyitishda katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilgan zardo'zlik mahsulotlari moda va dekorativ buyumlar yaratishda ham keng qo'llanilmoqda.

Zardo'zlik san'ati o'zbek xalq hunarmandchiligining eng qadimiy va nafis turlaridan biri bo'lib, u milliy madaniyat va estetik didni aks ettiruvchi muhim vosita hisoblanadi. Ushbu san'at turi nafaqat milliy kiyim-kechak, tantanali liboslar va bayramona buyumlarni bezashda, balki uy-ro'zg'or buyumlari, yostiqlar, gilamlar va dekorativ elementlarda ham keng qo'llaniladi.

Zardo'zlik mahsulotlari har bir naqsh va tikuv orqali hunarmandning ijodiy tafakkuri, sabr-toqati va shaxsiy uslubini namoyon qiladi. Shu bilan birga, u ramziy ma'no va milliy an'analarga sadoqatni ham ifodalaydi. Har bir zardo'zlik buyumi o'zining noyoblighi, nafisligi va badiiy uyg'unligi bilan ajralib turadi.

Shu sababli, zardo'zlik san'atini o'rganish, rivojlantirish va yosh avlodga yetkazish milliy merosni asrab-avaylash va madaniyatni boyitishda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilgan zardo'zlik mahsulotlari nafaqat hunarmandchilikni rivojlantiradi, balki moda va dekorativ dizayn sohalarida ham keng qo'llanilmoqda. Natijada, zardo'zlik san'ati nafaqat amaliy hunarmandchilik, balki badiiy, madaniy va ma'naviy qadriyatlarni saqlovchi, avloddan-avlodga meros bo'lib o'tadigan boy meros sifatida qadrlanadi. Shu bilan birga, uni rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali milliy identitetni mustahkamlash va xalq madaniyatini yanada boyitish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Qosimov M. O'zbek xalq amaliy san'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
3. Islomov Z. Xalq hunarmandchiligi asoslari. – Toshkent: Fan, 2017.
4. Sodiqov A. Milliy madaniyat va an'analar. – Toshkent: Sharq, 2019.
5. Jo'rayev T. O'zbek xalq hunarlari tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2014.
6. Hasanov B. Amaliy san'at va hunarmandchilik. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
7. Rahimov S. Milliy qadriyatlar va madaniy meros. – Toshkent: Ma'naviyat, 2013.
8. To'xtayev A. O'zbek xalq san'ati asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
9. Abdullayev N. Xalq hunarmandchiligining estetik asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
10. Yo'ldoshev U. Milliy madaniyat va an'anaviy hunarlar. – Toshkent

Internet manbalar

1. <https://www.lex.uz>
2. <https://www.ziyouz.com>
3. <https://www.culture.uz>
4. <https://www.edu.uz>
5. <https://www.unesco.org>